

SUSTAINABLE AND RESPONSIBLE BUSINESS UNDER A DEGROWTH
SCENARIO/FENNTARTHATÓ ÉS FELELŐS VÁLLALKOZÁSOK A
NEMNÖVEKEDÉS SZCENÁRIÓJÁBAN

PD-128624 ZÁRÓJELENTÉS

DR. KÖVES ALEXANDRA

BUDAPESTI CORVINUS EGYETEM, VÁLLALATGAZDASÁGTAN INTÉZET,
DÖNTÉSELMÉLET TANSZÉK

RÖVID ÖSSZEFOGLALÓ

A kutatás célja volt, hogy feltárja, hogy a jelenlegi növekedésre épülő gazdasági rendszert meghaladó Nemnövekedés scenárióban hogyan működ(het)nének az üzleti szereplők. Mivel azonban jelenleg a gazdaság a növekedési pályától szorosan függ, így ennek megértéséhez a szokásostól eltérő módszerek szükségesek. Ilyen módszertan a backcasting, amely ahelyett, hogy a jelenlegi helyzetet használná kiindulópontként egy várható jövő előrejelzéseként, inkább egy ideális jövőkép kialakításával kezd, és ezt a képet köti össze - az időben visszafelé haladva – a jelennel, és azonosítja azokat a lépéseket, amelyek elvezethetnek az elképzelt jövőhöz. Az elmúlt évek során több részvételi backcasting kutatás történt Magyarországon olyan témákban, mint például a felelős és fenntartható vállalatok; a marketingkommunikáció jövője, vagy a fenntartható sport. Azonban ezek eredményeinek tudományos feldolgozása csak ebben a projektben valósulhatott meg. A projekt során kialakult többek között a jövő vállalatairól szóló backcasting kutatásban hangsúlyosan megjelenő ún. cuvée szervezet konceptualizálása; valamint a marketingkommunikáció jövőjével kapcsolatos eredmények tudományos feldolgozása vezetett ahhoz, hogy egy valós példán keresztül – a jelen egyik domináns iparági szereplőjének bevonásával – értsük meg azt, hogy hogyan nézne ki egy környezetileg és társadalmilag igazságosabb gazdasági rendszer, és hogyan működnének ezek között a keretek között a gazdasági szereplők.

SHORT SUMMARY

The aim of this research was to explore how economic actors could operate in a Degrowth scenario, that moves beyond the current growth-oriented economic system. However, as the economy is currently closely dependent on the growth trajectory, atypical methodologies are needed to understand such scenarios. Rather than using the current situation as a starting point for predicting an expected future, backcasting begins with the formation of an ideal vision and connects this normative state - moving backwards in time - with the present and identifies the steps that can lead to such futures. In recent years, several participatory backcasting research has been conducted in Hungary on various topics, such as responsible and sustainable business; the future of marketing communication; or sustainable sports. Before this research, the results of these processes had not been scientifically analysed. It was during this research where among others the conceptualization of the so-called cuvée organization that arose from the future of business backcasting happened; and the scientific investigation of the results on the future of marketing communications led to the understanding through a real-life industry example, what a more

environmentally and socially just economic system would look like and how economic actors could adapt.

A KUTATÁS RÖVID ELMÉLETI ÉS MÓDSZERTANI HÁTTERE

Annak ellenére, hogy a mindennapokban egyre egyértelműbben kirajzolódnak a neoklasszikus közgazdasági paradigmák anomáliái – mint például az ökológiai fenntarthatatlanság vagy a társadalmi egyenlőtlenségek mélyülése – a kutatók és szakpolitikusok jelentős része továbbra is olyan megoldásokat keres, amelyek nem kérdőjelezik meg a paradigma mögött rejlő alapvetéseket. A Nemnövekedés (Degrowth) olyan kutatási terület, amely megpróbálja elhagyni a főáramú gondolkodás kereteit annak érdekében, hogy megtalálja egy környezetileg és társadalmilag igazságosabb gazdasági működés elméleti kereteit. Mivel a főáramú paradigmákon túl nincsenek elterjedt alapvetések vagy validált elméletek a fenntartható és felelős üzleti működésről egy Nemnövekedés scenárió esetén, a projekt abduktív kutatásként kívánta felfedezni a terület körvonalait azáltal, hogy az érintettek témához kapcsolt jelentéstartalmait azonosította. Az ilyen abduktív kutatás különösen jól illeszkedik olyan témákhoz, amelyről korlátozott tudásunk van, és így a kutató támaszkodhat az érintettek mentális modelljeire. Ebben a kutatásban az érintetteket a backcasting workshopokon résztvevő személyek jelentették. A backcasting egy olyan jövőkutatási módszer, amely egy normatív jövőből kiindulva próbálja feltérképezni egyrészt a résztvevők által lehetségesnek tartott pozitív scenáriókat, másrészt pedig visszafelé haladva azonosítani azokat a lépéseket, amelyek a kívánt jövő irányába hatnak.

A KUTATÁS RÖVID ELŐZMÉNYEI

A projektet megelőző hat év során négy részvételi backcasting kutatás történt Magyarországon négy különböző témában: fenntartható foglalkoztatás; a gazdasági felsőoktatás jövője; felelős és fenntartható vállalatok; valamint a marketingkommunikáció jövője. Mindegyik komoly hozzáadott értékkel bírt annak megértésében, hogy hogyan nézne ki egy környezetileg és társadalmilag igazságosabb gazdasági rendszer, azonban annak feltárása, hogy hogyan működnének ezek között a keretek között a gazdasági szereplők, további elemzést igényel. A felelős és fenntartható vállalatok backcasting workshopja önkéntes keretek között zajlott, így annak eredményeinek feldolgozása egyáltalán nem történt meg. A másik három backcasting jelentős információtartalommal bír a kutatási kérdés megválaszolásához, de ezek kivonatolása és elemzése nem történt meg, hiszen azoknak a kutatásoknak más volt a fókusza.

A KUTATÁS KITŰZÖTT CÉLJAI

A kutatás célja, hogy a meglévő – és a projekt során megvalósuló – backcasting folyamatok eredményeinek elemzésével feltárja, hogy a jelenlegi növekedésre épülő gazdasági rendszert meghaladó Nemnövekedés scenárióban hogyan működ(het)nének az üzleti szereplők. A kutatás témája annak megértéséhez kíván hozzájárulni, hogy a főáramú megközelítéseken túllépve hogyan alakulhatna a fenntartható és felelős üzleti működés.

A KUTATÁS MEGVALÓSULÁSA ÉS EREDMÉNYEI

AZ	ELŐZŐ	BACKCASTING	EREDMÉNYEK	TUDOMÁNYOS
FELDOLGOZÁSA				

A 2016. januárjában megvalósult 'Felelős vállalatok' backcasting workshop eredményeit a projekt elején az eredeti kutatásban résztvevő kollégák bevonása mellett rendszereztem és angolul, valamint magyarul megjelentettük egy műhelytanulmányban [1]. Erre azért volt szükség, hogy megfelelően lehessen rá hivatkozni a tudományos publikációkban. 2020. januárjában megvalósult egy workshop, amelyben egy multidiszciplináris közegben továbbgondoltuk a 2016-os backcasting workshop eredményei közül a tudományosan leginkább figyelemreméltó „cuvée szervezet” koncepcióját metafóra módszerrel. A 2016-os részvételi kutatás során született meg egy normatív vízió, amelynek részét képezte egy egészen újszerű megközelítés, a cuvée szervezet: „*A gazdasági szervezetek célja az emberi közösségek és természet szolgálat, ökológiai és társadalmi ügyek megoldása. A haszonmaximalizálás önmagában nem cél, azonban a profit létezik: az ügyben elért értékteremtés indikátora. A civil és vállalati szektor konvergálásának eredményeként cuvée szervezetek működnek.*” A kutatás során ennek a borászatból átvett analógiának sok izgalmas részlete tárult fel, amit a workshop tovább mélyített egyrészt az eredeti kutatásban résztvevőkkel, valamint olyan szereplőkkel, akik a borászathoz értenek. Ennek az analógiának a továbbgondolása fontos eleme volt a kutatásnak, és ezen keresztül a cuvée szervezet konceptualizálása végül az angol nyelvű Sustainability folyóiratban jelent meg (Q1; IF: 3.251) [2].

A kutatás szempontjából rendkívül előnyös fordulat volt, hogy a marketing kommunikáció jövőjéről szóló backcasting kutatással kapcsolatban a kutatásban résztvevő cég, a Wavemaker úgy döntött, hogy nyilvánosságra hozza az eredményeit, és felajánlja tudományos feldolgozásra. Ez a téma szempontjából jelentős lehetőség volt, így a projekt eredményeinek elemzését az eredeti kutatásban résztvevő kollégámmal együtt elkészítettem, és a szokásosnál egy kicsit erősebb módszertani fókusszal megjelentettük az angol nyelvű Futures folyóiratban (Q1; IF: 3.073) [3]. Az eredményeket inkább menedzsment szempontokkal kiegészítve magyarul benyújtottuk a Vezetéstudomány (B) folyóiratba, amelyet 2021. augusztusában elfogadtak. Megjelenése nyomtatásban 2022 márciusára várható. Ugyanebben a témában adtunk elő az EMOK nemzetközi konferencián 2021 augusztusában.

ÚJ BACKCASTING KUTATÁS A FENNTARTHATÓ SPORT JÖVŐJÉRŐL

Az előző backcasting kutatásokhoz csatlakozott még a projekt során megvalósított fenntartható sportra vonatkozó kutatás. Ahogy a pályázatban is terveztem, ez a téma érdekes megértéseket hozhat magával a központi témával kapcsolatban, mivel ez egy olyan terület, ahol a társadalmi funkció és társadalmi haszon első ránézésre egyértelműnek tűnhet, mégis a sport üzleti alapokra történő helyezése magában hordozta az üzleti megközelítések előnyeit és hátrányait. 'A jövő sportja' backcasting workshop módszertani előkészítése során végül úgy döntöttem, hogy a workshop résztvevői mesterszintű sportközgazdász hallgatók lennének. Így kidolgoztam és jóváhagyattam egy tematikát 'A sport fenntartható jövője' címmel, amelyet 2019 októberében a Budapesti Corvinus Egyetemen, az ún. intenzív hét alatt egy háromnapos kurzus keretében meg is valósítottam. A workshop eredményeit oktató kollégámmal rendszereztünk, és publikálása megtörtént angol nyelven a Society and Economy folyóiratban (Q3, IF: 0,16) [4].

Ennek a kutatási módszernek az oktatásban történő használata annyira sikeres volt, hogy más jövőkutatókkal benyújtottunk egy cikket az innovatív jövőkutatási módszerek oktatásba történő beépíthetőségéről angol nyelven a Journal for Future Studies folyóiratba (Q2, IF: 0.541), amely 2021 márciusában megjelent online. Végző megjelenése a 2021 decemberi lapszámban várható.

A MŰVÉSZET ÉS TÁRSADALOMTUDOMÁNY EGYÜTTMŰKÖDÉSE

A kutatás egy módszertani újítást is javasolt: a posztnormál tudomány filozófiájához hűen akarta megvizsgálni, hogy a művészet és a társadalomtudomány hogyan tud együttműködni egy ilyen társadalmi kérdés megértésében, és a társadalomtudományi kutatások eredményeinek disszeminációjában. Ez nemzetközi szinten is kísérleti jelleggel bírt. A pályázat benyújtása után, de még a projekt kezdete előtt sikerült a Tünet Együttessel a 2016-os 'A jövő vállalata' kutatás alapján egy színházi kalandjátékot létrehozni. Így a projekt keretén belül már lehetett mélységében reflektálni a művészet és társadalomtudomány együttműködésére. Erről előadást tartottam az Európai Ökológiai Közgazdászok Konferenciáján 2019. júniusában Turkuban. Szintén megjelent egy spanyol nyelvű tudományos cikk az Ecología Política kifejezetten klímaváltozás elleni harc és a művészet kapcsolatáról szóló tematikus lapszámában 2019 nyarán [5]. Ez a cikk 2020 nyarán nyílt hozzáférésűvé vált, és így annak angol nyelvű verziója is elérhetővé vált. A magyar tudományos közösség számára ebben a témában megjelentettünk egy módszertani cikket a Magyar Tudomány folyóiratban (B) [6].

A Tünet Együttessel való együttműködés annyira sikeres volt, hogy 2019. januárjában belekezdünk egy közösségi történetfejlesztésbe, amelybe több tudományterületről is be lehetett vonni embereket. A témát a 2016-os kutatás ihlette. Maga a történet alapja lehet színháznak, és filmnek is, de beépíthető mind a tanításba, mind a társadalmi párbeszédbe. A történet alapján kidolgoztunk egy másfél órás interaktív kalandjátékot a zöld átmenettel kapcsolatban, amelyet azóta használunk az oktatásban, többször megjelentünk vele különböző rendezvényeken, nyári egyetemeken, kutatók éjszakáján. Szintén bemutattuk a 2021-ben online megrendezett manchesteri Nemzetközi Ökológiai Közgazdaságtan és Nemnövekedés Konferencián. (Az egyik ottani résztvevő már a saját angliai egyetemén is használta a kalandjátékot.) A művészet és társadalomtudomány projekten belül létrejövő ívet (backcasting kutatás – színházi kalandjáték – közösségi történetfejlesztés – innovatív oktatási forma létrehozása a fenntarthatóság deliberációjára) előterjesztettük az EMERALD „Real impact award” díjára. Ezt azonban nem nyertük el.

SZINTETIZÁLÓ PROJEKTTEVÉKENYSÉGEK

A kutatás megértései arra vezettek, hogy a 2020-ban, a légitölekedési iparág fenntarthatósági stratégiája aprópóján egy szegedi kollégával megírtunk egy cikket, amely arról szól, hogy a Nemnövekedés kérdései hogyan befolyásolhatnák egy iparág fenntarthatósági törekvéseit. A cikk angol nyelven a Sustainable Production and Consumption folyóiratban (Q1, IF: 5.032) jelent meg 2021 októberében online. A hivatalos nyomtatott verzió 2022 januárjára van datálva, de online már letölthető [7]. Ugyanebben a témában adtunk elő magyarul az Első Országos Interdiszciplináris Éghajlatváltozási Tudományos Konferencián 2021 áprilisában.

A backcasting kutatásokban megjelentek különböző rendszertérképek is. A 2020-ban Bécsben megrendezésre kerülő Nemnövekedés konferencián egy workshopot tartottam, amely egy részvételi rendszertérképezés volt a kutatásokban megjelenő rendszertérképek fogalmi alapján. Egy magyar nyelvű előadást tartottam ennek eredményeiről 2020. októberében a Magyar Regionális Tudományos Társaság szintén online megtartott konferenciáján. 2021-ben a manchesteri Nemzetközi Ökológiai Közgazdaságtan és Nemnövekedés Konferencián szintén előadást

tartottam a rendszertérképekről, amely téma meglepően nagy érdeklődést váltott ki a tudományos közösségből, így egészen biztos vagyok benne, hogy ez egy olyan kutatási vonal, amelyet folytatni érdemes.

A VÁLLALÁSOK ÉS TELJESÜLÉSEK ÖSSZEHASONLÍTÁSA

Vállalás	Teljesítés
1 db Q1-es angol nyelvű cikk	3 db Q1-es angol nyelvű cikk (Futures, Sustainability, Sustainable Production and Consumption)
1 db Q2-es angol nyelvű cikk	1 db Q2-es angol nyelvű cikk (Journal for Futures studies)
1 db Q3-as angol nyelvű cikk	1 db Q3-as angol nyelvű cikk (Society and Economy)
2db legalább B besorolású magyar nyelvű cikk	2db B besorolású magyar nyelvű cikk (Vezetéstudomány és Magyar Tudomány)
2 db nemzetközi konferencia előadás	5 db nemzetközi konferencia előadás
	2 db hazai konferencia előadás
	1 db műhelytanulmány (kutatási jelentés)

A KUTATÁS HASZNOSÍTHATÓSÁGA

A klímaválság fényében a gazdaságpolitikának változnia kell, és valószínűsíthetően be fog következni a most ismert növekedési korszak vége. Ez elkerülhetetlenül a gazdasági szereplők számára az új helyzethez történő alkalmazkodás szükségességét veti fel. A kutatás egyrészt új perspektívákat tárt fel arra vonatkozóan, hogy hogyan tud az üzleti világ fenntarthatóbb irányokba fejlődni, másrészt világossá vált, hogy a backcasting, mint módszer a legkülönbözőbb iparágakban elősegítheti ezeket a diskurzusokat, így szélesebb körű alkalmazása előremutató lehet. A backcasting módszertana már önmagában is újszerű és érdekes, és ez a kutatás hozzájárult a módszertan meghonosításához.

A PROJEKT SORÁN MÁR MEGJELENT TUDOMÁNYOS FOLYÓIRAT CIKKEK LISTÁJA

[1] Köves Alexandra, Gáspár Judit, Matolay Réka: Kutatási jelentés a „Milyen lesz a jövő vállalata? – avagy fenntarthatóan és felelősen működő gazdasági szereplők 2050-ben” Backcasting workshop eredményeiről, BCE Gazdálkodástudományi Kar, 2019.

[2] Alexandra Köves; Tamás Veress; Judit Gáspár; Réka Matolay: Conceptualizing Cuvée Organizations: Characteristics Leading towards Sustainable Decision-Making Practices, Sustainability, 13 (24), p. 13672, 2021.

[3] Alexandra Köves; Gábor Király: Inner drives: Is the future of marketing communications more sustainable when using backcasting?, Futures, 130, 102755, 2021.

[4] Judit Gáspár; Éva Hideg; Alexandra Köves: Future in the Present : Participatory Futures Research Methods in Economic Higher Education – The Development of Future Competencies, Journal of Futures Studies, 2021.

[5] Köves, Alexandra; Gáspár, Judit; Matolay, Réka: Future & Co. una obra de teatro-acción para entender el negocio responsable y sostenible, Ecología Política: Cuadernos de Debate Internacional, 2019.

[6] Alexandra Köves; Judit Gáspár; Réka Matolay: Művészet és társadalomtudomány együttműködése a posztnormál tudományfelfogás keretein belül: backcasting kutatási eredmények egy interaktív színházi kalandjátékban, Magyar Tudomány, 181 2 pp 210-221, 2020.

[7] Alexandra Köves; Zoltán Bajmócy: The end of business-as-usual? – A critical review of the air transport industry's climate strategy for 2050 from the perspectives of Degrowth, Sustainable Production and Consumption, 29 pp 228-238, 2022.

Budapest, 2021.12.17.

A handwritten signature in blue ink, consisting of a stylized 'K' followed by 'A' and a long horizontal flourish.

Dr. Köves Alexandra